

Gerçekçi sanattan yana, aydınlanma yolunda, insanın insanı sömürmediği, ayrımcılığın, ayrıcalıkların, din istismarı ve cinsiyetçi yaklaşımların olmadığı, eşitlikçi, barışçıl bir dünya istiyoruz... Tarafsız değiliz...

**Sevgi mi tükendi evrenimizde
Nedir bu çiçeksiz, bu hoyrat bahar
Yarınlarımızın umut kentinde
Tüm masalları unutmuş çocuklar.**

Mustafa Sacit Saraçoğlu

ÇÜRÜME...

Çürüme / 1

Bu Topraklarda Kadın Olmak
Çocuk Olmak Zor /2

İstanbul İstanbul (Roman)
Halil Tunç / 4

Katılımcı Yorumları
Şükran Ceyhan / 9
İsmail Balıkçı / 9
Gülay Yeşilipek / 9

Three Billboards Outside Ebbing,
Missouri (Film)
Aydın Karaküçük / 10

Katılımcı Yorumları
Suna Can / 14
Şükran Ceyhan / 15
Karpaz İzveren / 15

Omerta Yasası ve Omerta Romanı
Aydın Karaküçük / 16

Ya Patlarsa (Deneme)
Hüray Kılıç / 18

Sandal (Deneme)
Aydın Karaküçük / 19

Mahsul (Öykü)
Lütfiye Aydın / 21

Arıyorum (Şiir)
Ayten Yılmaz / 26

Bu Topraklarda Kadın Olmak, Çocuk Olmak Zor...

Bu topraklarda kadın ve çocuk olmak zordur, özellikle kız çocuk... Bir kadın olarak söylüyorum. Erkek egemenliğinin tüm katı kuralları bir bir uygulanır kadınlar ve çocuklar üstünde... Hukuk kuralları, yasalar hiçe sayılır çoğu yerde. Töre kuralları geçerlidir. Hükümler verilir, hiç gözlerini kırpmadan öldürülür kadınlar ve çocuklar... Örtbas edilir çoğu, suç ve suçlular... Kadınlar Cumhuriyet'in ilanıyla pek çok kazanımlar elde etti *Mustafa Kemal Atatürk*'ün sayesinde... Özellikle kadınların eğitimine verdiği önem şu sözleriyle çok anlamlıdır "Kızlarını okutmayan ulus, çocuklarını manevi öksüzlüğe itmiş demektir." Ancak bugün gelinen noktada tam anlamıyla Cumhuriyet'imizin sağladığı haklar, kazanımlar, hukuk kuralları maalesef uygulanamadı/uygulanmasına özen gösterilmedi. Medeni Kanun'la biz kadınlar ilk kez vatandaş sayıldık ve toplumda erkeğin yanında eşit şartlarda yer aldık. 1934'te bizlere seçme ve seçilme hakkı verildi. Yazık ki tam anlamıyla bu haklar uygulamada yer almadı. Eski, fosilleşmiş, güçle beslenen toplumun eril yanı, hep bizim karşımızda ne yazık ki... İnsanca birlikte eşit yaşamaya ve demokrasiye direnmekte, egemenlerin de işine gelmektedir.

21. yüzyılda olmamıza karşın biz kadınlar birey olmanın ötesinde insan olmanın mücadelesini vermedik hala... Üzülerek yazıyorum: "Kadın cinayeti haberleri" diye bir sütun var bazı gazetelerde... Günümüzde pek çok kadın celladıyla yaşıyor. "Ya benimsin ya kara toprağın!" zihniyetinden bugünün yasaları maalesef bizleri koruyamıyor/korumuyor... Ya bir gecede cemaatlere yaranmak uğruna kaldırılan "İstanbul Sözleşmesi." Bu kadar yasaların hiçe sayıldığı, kadını ve kız

çocuğunu değersiz gören, çürüyen bir toplumda elbette sadece bu sözleşmeyi kabul etmek yaşatacak mı gerçekten biz kadınları ve savunmasız çocukları? Ama gerçekten uygulanabilirliği olan bu tür yasalara ihtiyaç var... Bizler, sözde "namus uğruna", daha çok birey olarak var olmak ve insanca yaşamak istediğimiz için ya da seçimlerimiz yüzünden öldürülüyoruz hemen hemen her gün... En yakınımız olan ailelerimiz ya da bir zamanlar sevdiklerimizce... Bizi öldürmek nasıl bir sorunun çözümü olabilir?

Ya kız çocukları?.. Dünyanın en güzel, en masum çiçekleri... Daha hiçbir şeyin farkında olmadıkları yaşlarda başlıyor onların yaşamlarının nasıl şekilleneceği. Pırıl pırıl çocuklar, bağınaz ve çağ dışı törelere bir bir kurban ediliyor... "Çocuk gelin" diye bir kavram çıkardılar... Çocuktan gelin olur mu? Adı üstünde çocuk daha. Hayatındaki her şey bir oyun sevincinde olması gerekirken... Okuyup meslek sahibi olması yerine adeta bir köle düzenin, hor görülmenin ve işkencenin nesnesine dönüştürülüyor.

Bu topraklarda kadınlar ve kız çocukları olarak kimliksiziz... Sesimiz kısık... Sesimiz kısılır... *Nazım*'ın şiirindeki gibi; sofrada yerimiz öküzden sonra gelir. Herhangi bir kadın ya da çocuğuzdur bizler... Kaderlerimiz birbirine benzer... O yüzden öldürülen kız çocuklarının cenazelerine ya da evlenmeden öldürülen her genç kızın tabutunun üstüne bir beyaz gelinlik örtülür. Sanki bütün hayalimiz gelin olmakmış gibi. Aslında bizleri yok eden zihniyetin hayalidir bu... Biz kadınları başka şekilde görmek, düşünmek bile istemezler...

Doğar doğmaz bize yakıştırılan en fazla ya gelinlik, ya ev kadınlığı, ya da anneliktir. Çoğu zaman evin hizmetini gören herhangi bir nesneden farkımız yoktur.

Biz de varız şu dünyada demek için çırpıyoruz. Biz kadınız... Biz çocuğuz... İlk önce insanız. Bizim de hayallerimiz var, canımız yanar, biz de ağlarız, güleriz, severiz. Hem çok güzel severiz sevdiğimizde... Dokunduğumuz yer yeşerir, kuru dallar filiz verir.

*"Alt tarafı bir çiçek koklayıp,
bir hayvan sahiplenip,
birkaç insan tanıyıp,
sevip gidecektik bu dünyadan..!!
Nasıl kötü bir zamana denk geldi ömrümüz..."
Nazım Hikmet*

Son günlerde, üst üste gelen hepimizi derinden sarsan cinayet, istismar olayları duyarlılığımızı sanki tepelere tırmandırdı. *Narin*'in öldürülmesi... İki yaşındaki *Sıla* bebeğin üvey baba ve komşunun oğullarının istismarına uğradıktan sonra yaşamını kaybetmesi... Aynı gün hem eski hem de yeni sevgilisini vahşi ve acımasızca öldürdükten sonra intihar eden genç... En son yaşadığımız şok... Dünyaya gözlerini yeni açmış daha anasını dahi emmeden paranın gözlerini kör ettiği "Yenidoğan Çetesi"nin eline düşen ve yaşamını kaybeden ya da engelli kalan bebekler...

Özellikle *Narin Güran* cinayeti sosyal medyada günlerce gündemde kaldı. Gazeteci *Cem Seymen*'in TÜİK'in verilerine dayanarak yaptığı paylaşımlar, olayların ne kadar korkunç olduğunu, uzun zamandır süren bir çürümeyi sayılarla gözler önüne seriyor:

* Türkiye'deki cinsel suçların yüzde 46'sı çocuklara karşı işleniyor. Çocuğun cinsel istismarında dünyada 3. sıradayız. Cinsel istismara maruz kalan çocuk sayısı 9 yılda yüzde 287 arttı. 2014'te 11,095 olan bu sayı, geçen yıl 31.890'a yükseldi.

* 15 yaşın altında cinsel istismara uğrayarak doğum yapan çocuk sayısı 15.937 olarak kayda geçti. Son 10 yılda 482.908 kız çocuğu devletin izniyle evlendirildi. Son 6 yılda 142.298 çocuk anne oldu ve bu çocukların büyük kısmı dini nikahla evlendirildi. 2002'den bu yana 18 yaşın altında 440.000 çocuk doğum yaptı.

* 2016 yılında İzmir'de cinsel istismara maruz bırakılan 9 yaşındaki bir çocuk, Çocuk Koruma Kanunu'na aykırı bir biçimde ifade vermek üzere mahkemeye çıkartıldı. İstismar failiyle karşılaşmanın stresi ve korkusuyla kalp krizi geçiren çocuk yaşamını kaybetti.

Hani biz çocuksever bir millettik. Ya kayıp çocuklar... Bu da göz ardı edilen vahim bir durum. TÜİK'in son sekiz yıldır kayıp çocuklarla ilgili Adli İstatistik Verilerini açıklamadığını öğreniyoruz. Kaybolan ve bir daha izine rast gelinmeyen kaç genç kızımız, çocuğumuz var.

Ya her gün ayrıldıkları eşleri ya da sevgilerinin öldürdüğü kadın cinayetleri neredeyde cins kıyımına vardı. Sokak canlarımızın hızlanan kıyımları... Doğanın talanı... Onlara sıra gelmedi ama katliam sürüyor.

Bu topraklarda, kadın olmak... Kız çocuğu olmak... Sokak hayvanı olmak... Ağaç olmak... Zor ki zor...

28 Haziran 2024 tarihinde irdelendi

İSTANBUL İSTANBUL Burhan Sönmez

Halil TUNÇ

Bir İstanbul Masalı...

İstanbul, kadim şehir...

Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Yaklaşık 400.000 yıllık bir geçmişi vardır. Üç imparatorluğa başkentlik etmiş bir medeniyet merkezidir. Roma, Bizans, Latin Krallığı ve Osmanlı Devleti'nden muazzam yapıtlar ve izler barındırmaktadır.

İstanbul'un her insan için ayrı bir anlamı vardır. Kimi için geçmiş demektir İstanbul, kimi için gelecek... Kimine umuttur, kimine dipsiz bir kuyu... Kimi için hasret, kimisi için vuslat... Sevdanın sembolü olmuştur *Kız Kulesi*. Nice aşklar yutmuştur İstanbul'un öğütten çarkları. Herkes kendine göre bir anlam yükler bu kadim metropole. Herkesin bir hikayesi vardır İstanbul'la.

İstanbul edebiyat için de daima ayrı bir yere sahip olmuştur. Edebiyatçıların en önemli ilham perisidir. Yazarlar ve şairler İstanbul merkezli şaheserler meydana getirmiştir. En önemli eserlerin başkarakteri olmuştur İstanbul. En güzel şiirler İstanbul için yazılmıştır: "*İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı*" demiştir mesela *Orhan Veli*.

Burhan Sönmez de İstanbul'u anlatmıştır bu eserinde. Ona göre iki İstanbul vardır; yer üstündeki İstanbul ve yer altındaki İstanbul. Yer üstündeki İstanbul her şeyden habersiz bir yaşam süren, günlük hayatın akışına kapılanların şehridir. İnsanlar hayat telaşesinin

içinde koşturmacayla günlerini tüketirler. Tabii bir de her şeyin kaymağını yiyen bir elit tabaka da var. Kimi semtler gökdelenler, çift şeritli yollarla, parklarla bezenmiştir. Kimi semtler de gece-kondular, daracık çamurlu, tozlu yollarla şekillenmiştir.

Yer altındaki İstanbul her şeyin farkında, düzenle başı belada olanların şehridir. Demokratik, adil, yaşanılabilir bir toplum düzeni getirmenin hülyasındalar. Bir şeylerin değişmesi için mücadele ederler. Ama bunun için de bedel öderler. Yer altındakiler yer üstündekiler için bedel öderken, yer üstündekilerin bir kısmı düzenin farkında değiller; bir kısmı da bu düzenden memnundur. Peki ya uğruna bedel ödediklerin varlığından bile haberdar değilse?..

Kitap 12 Eylül 1980 Dönemi'nde İstanbul'un yer altındaki zindanlarında aynı hücrede işkenceyle mücadele eden dört kişinin yaşadıklarını anlatmaktadır. Acıya direnmek ve çözülmemek için aynı zamanda kendi kendileriyle de mücadele etmektedirler. Vakit öldürmek için birbirlerine İstanbul ile ilgili hikayeler anlatırlar. Kendi haklarında hiç konuşmazlar, kendileri hakkında bilgi vermezler birbirlerine. Çünkü işkencede acıya yenilip konuşma ihtimalleri vardır.

Dil ve Anlatım

Kitabın sade ve anlaşılır bir dili var. Yabancı kelime yok denecek kadar azdır. Dil okuyucuyu zorlamıyor. Yazar biraz farklı bir anlatım tarzı seçmiş. Kitap bölümlerden oluşuyor. Her bölüm bir günü kapsıyor. Her gün farklı bir karakter anlatıyor. Anlatım karakterden karaktere geçiyor. Genel olarak 1. tekil şahıs bakış açısıyla anlatım var. Bazen 3. tekil şahıs bakış açısına geçiyor gibi bir his veriyor. Bu anlamda okuyucuyu birazcık yoran bir teknik olmuş. Biraz 'kim anlatıyor' bakış açısı karmaşası yaşanabiliyor.

Burhan Sönmez

Karakterler

Romanın başkarakteri diyebileceğimiz bir baş karakter yok. Genel olarak hapisanede aynı hücrede bulunan arkadaşların tamamı ana karakter sayılabilir.

Berber Kamo - Adı üstünde bir berberdir, üniversite okuyan biridir. Hücre arkadaşlarından farklı bir karakterdir. Diğerlerinden farklı bir bakış açısına sahiptir. Solculuğa eleştiri de bu karakterin bakışıyla görüyoruz. Çok fazla iç çatışma yaşayan bir kişidir. Özellikle küçükken annesinin ölümünde sorumluluğu olduğunu düşünmesi iç dünyasını çok etkilemiştir.

Öğrenci Demirtay - Demirtay üniversite öğrencisidir. Sol görüşlü oluşumlara katılmıştır. Onun üzerinden dönemin üniversite gençliğini görürüz.

Doktor - Bir tıp doktorudur. Aslında olaylarla çok bir alakası yoktur. Tıp fakültesi öğrencisi bir oğlu vardır. Oğlu sol örgütlere katılmış ve okulu bırakmıştır. Bu faaliyetlerin içindeyken de vereme yakalanmıştır. Doktor hasta oğlunun yerine bir randevuya giderken yakalanır.

Karısı da oğlu küçükken kansere yakalanmıştır. Acılarından kurtulmak için kocasından onu zehirleyerek öldürmesini ister. Doktor birlikte ölmeyi teklif etse de karısı oğullarını büyütüp evlendirmesi için onun yaşaması gerektiği sözünü alır.

Küheylan Dayı - Hücrenin yaşça en büyüğüdür. Küçükken denizci babasından dinlediği İstanbul hikayeleriyle büyümüştür. Ancak İstanbul'u hiç görmemiştir, hayalinde yaşatmıştır. Onu hep görme arzusu duymuştur. Yer altında bir hücreye atılmış olsa da İstanbul'a kavuştuğu için bir anlamda mutludur. Yaşına rağmen işkenceye dayanmış ve çözülmemiştir.

Çakmak Ali - Çatışmada yaralı olarak ele geçirilir. Sonrasında polis olduğu anlaşılır.

Zinê Sevda - Karşı hücredeki bir kadın tutkludur. Diğer hücredekilerle gömlek düğ-

meleri atarak, boşluğa yazı yazarak haberleşir. Küheylan Dayı'nın direnme gücünden dolayı karşısında diz çöküyor ve bunun için dayak yiyor. Güçlü ve kararlı bir kadın karakterdir.

Çatışmalar

Romanda çok fazla çatışma vardır. Buna iç çatışmalar da dahildir.

Tutuklular ile İşkenceciler Arasındaki Çatışma: İşkenceciler bilgi almak için onları çözmeye çalışırken tutuklular ise çözülmek için direnmektedirler.

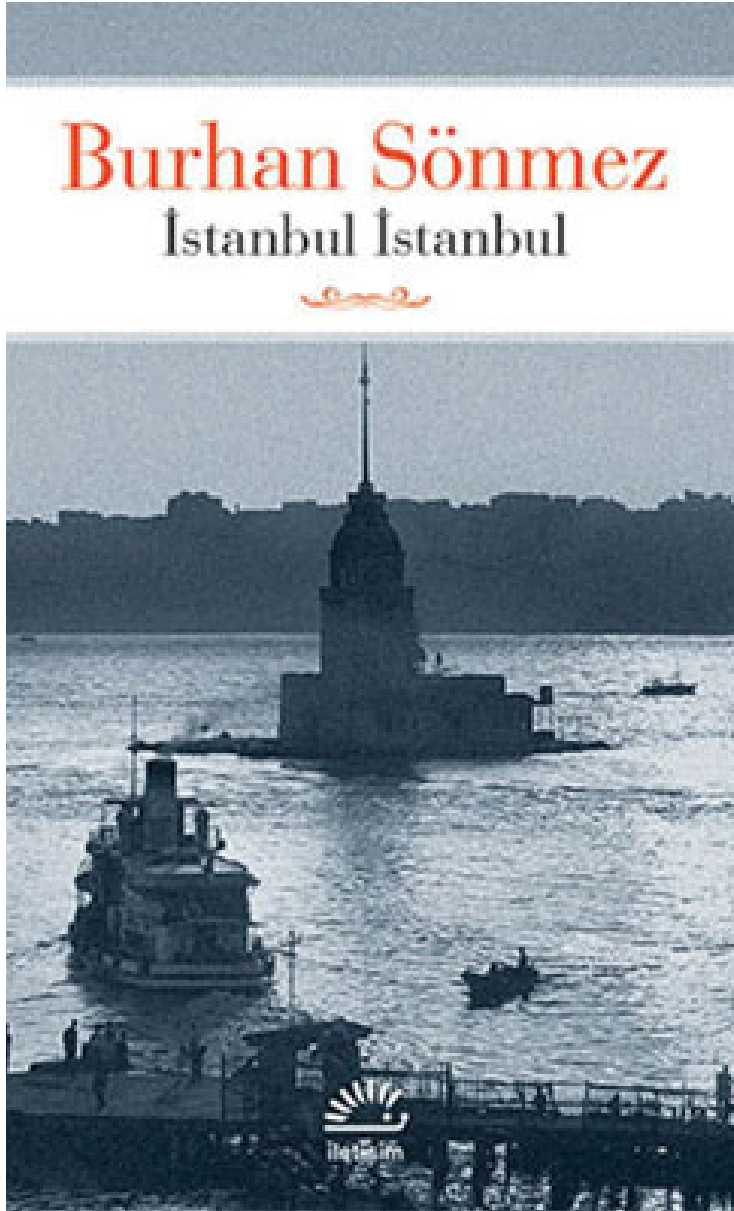
Yer altındaki İstanbul ile Yukarıdaki İstanbul Çatışması: Yerin altındakiler ve yerin üstündekiler arasında da bir zıtlık vardır. Yer altındakiler işkence görüp acı çekerek bedel öderken yer üstündekiler onlardan haberi bile olmadan günlük hayatlarına devam ederler. Hatta bazı karakterlerde "dışardakilerin varlığımızdan haberi bile yokken kimin ve neyin uğruna bedel ödüyoruz?" düşüncesi bazen uyanıyor.

Berber Kamo ve Öğrenci Demirtay Arasındaki Çatışma: Aralarında bir güven ve sempati çatışması vardır.

Berber Kamo'nun iç çatışması: Romanda Kamo'nun iç çatışmaları çok fazladır. En başta hücre arkadaşlarına güvenme ve güvenmeme çatışması yaşar. Annesinin ölümünden doğan suçluluk duygusu da bir iç çatışma yaratmıştır.

Doktorun İç Çatışması: Doktor, karısıyla birlikte ölemediği için ve onun vasiyetini yerine getirme ikileminde bir iç çatışma yaşıyor.

Çatışmalar konusunda bir eleştiriyi de yapmam gerekir: Hücrede sağ görüşlü bir karakter olmadığı için sağ - sol çatışmasını maalesef çok iyi anlamayamıyoruz. Aynı zamanda karşıt bir görüşü de göremiyoruz. Yazarın ideolojiyi karşı

tarafın gözüyle görme ve eleştirel bakış açısı net değil. Evet, Berber Kamo'nun bazı sert eleştirileri var ama bu daha çok içeriden bir eleştiri oluyor. Karşı tarafın eleştiri ve itirazını görme şansımız ne yazık ki yok...

Nesneler

Olayda birçok işlevsel ve işlevsiz nesne vardır.

İstanbul - İstanbul herkesin farklı bir gözle baktığı ve herkese farklı bir bakış açısı sunan ana nesnedir bence. Herkes yaşadıklarını ve hikayesini İstanbul üzerinden anlatıyor. İstanbul kimisi için çamurlu sokaklardan oluşan bir labirentken kimisi için büyüleyici bir silüettir. Kimisi için günlük hayatın telaşesi ve koşuşturmayken kimisi için işkence ve acıyla bedel ödenen bir yer altı dehlizidir. Kimisi için umut, kimisi için özlemdir. Kimisi için geçmiş, kimisi için gelecektir. Kimisi için gerçek yaşantı, kimisi için idealar dünyasıdır İstanbul... Bütün olaylar ve hikayelerin ana kaynağı, merkezidir İstanbul. Bu yönüyle İstanbul nesnelere birliği de sağlamaktadır.

Beyaz Köpek (Kurt) - Çok büyük bir işlevi olmamakla birlikte bana göre yenilginin ve umutsuzluğun sembolüdür. Çünkü birçok kez ya biri yakalandığında ya da biri öldüğünde karşımıza çıkıyor.

Amber Küpeler - Amber küpeler ilerleten, olay akışını etkileyen bir nesnedir. Öğrenci Demirtay bu küpeler sayesinde haberin Yasemin Abla'dan geldiğini anlıyor ve istenilen talimatlara göre hareket ediyor.

Demir Kapı - Çok işlevsel bir nesnedir. Tutuklular için yaşananları ve zamanı kavrama aracıdır. Demir kapının sesi bazen işkencenin, bazen yemek tayınının, bazen nöbetçilerin ve işkencecilerin gelişinin habercisidir. Demir kapının açılışı bazen korku ve yılgınlık getirir, bazen de kendini hazırlama ve kararlı duruşa bürünmeyi sağlar. Kısaca neler oluyor ya da neler olacağını habercisidir demir kapı.

Gömlek (Hurka) Düğmesi - Hücreler arası iletişimin aracıdır düğmeler. Özellikle Zinê Sevda karşı hücreyle iletişime geçmek için kullanmıştır.

Zaman: Genel olarak karakterlerin bir zaman sorunsalı vardır.

Parçalanan Saat - "Kadın öldükten sonra saatin doğruyu gösterip göstermediğinin bir anlamı var mıdır?" İşkenceci saati ayakları altında ezerek tutuklulara otoritesini ve kudretini göstermiştir. "Burada her şeyin hatta zamanın bile hakimi biziz. Boşuna direnmenin eninde sonunda sizi çözeceğiz" mesajını vererek onları yıldırmaya çalışmıştır.

Yemek Tayını - Gösteren nesnedir. Hem tutuklulara zamanı tahmin etmeye aracılık eder hem de okuyucuya tutukluluk şartlarını ve tutukluların ne kadar önemsiz görüldüğünü gösterir.

Anlatılan Hikayeler - Hikayeler çok işlevsel nesnelere sahiptir. Birincisi; bir arada bulunan insanlar konuşmadan bir şeyler anlatmadan bir ortamı ve zamanı paylaşamaz. Samimiyet ve kaynaşma olamaz. İkincisi; zaman kavramının olmadığı vaktin bilinmediği bir ortamda insan, bir şeylerle meşgul olduğunda düşüncelerinin yoğunluğundan kurtulur. Aksi takdirde zamansızlıktan delirme ihtimali vardır. Üçüncüsü; kendileri hakkında konuşamayacaklarına göre başka konular bulmak gerekir. Dördüncüsü; yer altında geçen bir hikayede okuyucuya İstanbul ve dış dünya bir şekilde gösterilmelidir. Yazar küçük hikayeler yoluyla bunu kısmen yapmıştır.

İzlek

Bana göre yazar *Hallacı Mansur*'un alıntısıyla bize konunun ana fikrini özetlemektedir: "Cehennem acı çektiğimiz yer değil, acı çektiğimizi kimsenin bilmediği yerdir."

Kim için, ne için bedel ödüyoruz! Uğruna hayatından ödün verdiğin toplumun seni görmese, bilmeseydi ve anlamasa yine de bedel ödemeye ve acı çekmeye değer midir?.. Bana göre yazarın en önemli mesajı bu sorunun cevabını aramaktır.

Tabi alınan mesaj okuyucudan okuyucuya değişecektir. Herkes aynı ana fikre ulaşacak diye bir kural yoktur. "Acı çekmek sevgiyi hatırlatır"; "Bir fikir, uğruna direndiğin kadar

büyüktür”, “Davan için ne kadar acıya katlanabilirsin, ne kadar bedel ödeyebilirsin?”, “Beden acısına yenilmek zayıflık mıdır, ya da ihanet midir?”, “Bedenimizi kurtarmak için ruhumuzu satmalı mıyız?” gibi okuyucu bir sürü mesaj çıkarabilir. Nitekim şöyle bir alıntıyla bunları desteklemek mümkündür: “Acı bedeni, korku ise ruhu esir alır ve insanlar bedenlerini kurtarmak için ruhlarını satarlar.”

Toplumsal Çözümleme

“O günleri düşünüyorum da çoğumuz bedavadan yaşamışız.”

Mehmet Ali Birand

12 Eylül 1980 Darbesi şüphesiz Türkiye tarihinin en önemli dönüm noktalarındandır. Devlet ve toplum büyük bir travma geçirmiştir. Birçok insan fiziksel ve ruhsal yaralar almıştır. 12 Eylül, Türkiye’de çok şey değiştirmiştir. Demokrasi, insan hakları, özgürlükler ve hukuk onarılmaz yaralar almıştır. Basın, sinema, müzik, edebiyat neredeyse şekil değiştirmiştir. Yani sanat büyük bir darbe almıştır. Milyonlarca film, kitap, kaset, gazete ve dergi imha edilmiştir. Birçok sanatçının eserleri yasaklanmıştır.

Darbeden sonra toplumun düşünce ve yaşayış tarzı neredeyse tamamen değişmiştir. Türkiye insanı artık apolitik, sanattan ve siyasetten kopmuş bir canlı topluluğu haline gelmiştir. Tepkisellik ve eylemsellik özelliklerini yitiren bireyler topluluğu haline gelmiştir... Düşünmeyen, eleştirmeyen, birçok hakkını bilmeyen hatta suç zanneden, cebinden ve rahatından başka bir şey düşünmeyen bir toplum olmuştur. Üstelik düşünen, eleştiren, hakkını arayan kişilere yöneticilerden çok bu insanlar karşı çıkıp, şeytanlaştırmıştır. Sonuçta, hakkını bilmeyen ve aramayan ama hakkını arayanı da suçlayan bir topluma dönüşmüştür.

O dönemde yaşayanlardan duyuyoruz; *“Haftalık evimize 4 - 5 mizah dergisi girerdi”* diyorlar. Bugün mizah dergisi bilen kaç kişi vardır acaba? Nerede o gazete okuyan

nesil? Türkiye’de kitap okuma oranı ne durumda? Büyük bir olasılıkla toplumun %70’i hayatında hiç tiyatroya bile gitmemiştir. Dernek, sendika gibi sivil toplum kuruluşlarına katılım alışkanlığı bile bize bunu gösteriyor. Bana göre Türkiye’de 1980’den sonra sendikacılık bitmiştir.

Peki toplumsal çözümlemeyi romanda görüyor muyuz? Elbette ki hayır... Zaten olayın hücrede geçmesi bütün bu çözümlemeleri görmemizi olanaksızlaştırıyor. Dönemin 12 Eylül olduğunu bile ipuçlarından, çıkar-samalardan anlayabiliyoruz. Karakterlerin iç konuşmalarıyla dışarıdaki İstanbul’a arada bir gidiyor. O da ancak onların yakalanış süreciyle sınırlı kalıyor. Yine de bazı toplumsal çözümlemeler bulmak mümkün. 12 Eylül sürecinde birçok insanın içeri alındığını, içeri alınmaların da çok isabetli olmadığını görebiliyoruz. Mesela Berber Kamo: Onun siyasetle ve örgütlerle çok bir ilgisi yok. Anladığımız kadarıyla bir esnaf. Ancak o da siyasi suçluların bulunduğu hücreye atılıyor ve örgütlü eylem suçuyla sorgulanıyor. Bu dönemde işkence çok yaygındır. Temel yöntem işkenceyle konuşurma prensibidir. Öyle ki karakterlerimizin bir kısmı işkencede ölüyor. Günümüzde ortaya çıkan bilgi ve belgelerle bunların çoğunu öğrendik zaten. Örneğin; *Mehmet Ali Birand’ın 32. Gün Arşivi Belgeseli* bile birçok şeyi gösteriyor. Yine polisin yöntemlerinden biri kimliğini gizleyerek örgütsel grupların içine girmesidir.

Bütün bunlar olurken toplumun büyük bir kısmının bunlardan habersiz olmasıdır. Yazar sık sık yer üstündekilerin yer altındakilerden habersiz olduğunu belirtiyor.

Romanda toplumdaki insanların çoğunun bu yer altı işgencehanelerden, gözaltılardan ve hapishanelerde yaşananlardan haberinin olmadığını ya da umursamadığını anlıyoruz.

“Yurt büyütüp divane gezerken mapuslarda, aldırmandan yürüyende ahım kalacak...”

Yılmaz Odabaşı

Katılımcı Yorumları

Şükran CEYHAN - "Acıda herkes yalnızdır, sende çözüleceksin..." İstanbul'da yer altında aynı hücrede kalan dört farklı karakterin; Doktor, Berber Kamo, Küheylan Dayı ve Demirtay'ın buradaki sorgu (işkence!) sürecine dayanmak ve kendileri hakkında bilgi vermemek için, birbirlerine dış dünyadan hikâyeler, masallar anlatarak direnmeye çalışmaları ile yaşadıkları iç çatışmalar anlatılır... Her karakter anlattığı öykülerin içine sakladığı sırlarla sanki bir labirentin içerisinde el yordamıyla ilerlemekte, karanlığın sonundaki ışığa çıkma ümidiyle birbirlerine yakınlaşmakta ve dayanma gücü bulmaktadır... Fakat yerin altında hem fiziksel hem ruhsal işkenceler çekerken onlar için asıl işkence yukarıda İstanbul'un sokak ve caddelerinde günlük koşuşturmalarını yaşayan insanların hiçbir şeyden haberlerinin olmamasıdır... Çünkü kim kime dum duma bir yaşam koşturmamacasının tam da varlık bulduğu bir organizmadır büyük kentler... Burada yaşayan insanlar yığınlar halinde şehrin caddelerinde birbirlerine değmeden devinirler. Bu aslında yabancılaşmanın da en net resmidir. Romandaki karakterler sol görüşlü düşünce suçlularıdır ve onların asıl canlarını yakan toplum için yaptıkları mücadeleden yer üstünde kimse nin haberinin olmamasıdır. Kitabın sonundaki Hallac-ı Mansur'un şu sözü sanırım bu kitabın da izleğini oluşturuyor: "Cehennem, acı çektiğimiz yer değil, acı çektiğimizi kimsenin duymadığı yerdir."

İsmail BALIKÇI - Burhan Sönmez, İstanbul İstanbul ile tanıştığım bir yazar oldu. Kalemimi ve tarzını bu kitap için çok fazla sevdim. Farklı bir kurgu tasarlamış ve bence kesinlikle özgünlüğünü yakalamış. İstanbul İstanbul için ise modern bir Decameron diyebiliriz. Kitap kesinlikle bu eserden esinlenmiş. İstanbul'un yer altındaki işkencehanelerinde 12 Eylül 1980 Darbesi zamanı, sol direnişini konu alıyor. Dört karakter ağızından hücredeki zamanı geçirmenin tek yolu herkesin ağızından farklı ve güldürü niteliği taşıyan hikâyeler anlatmak. Hikâyeler akarken bir yandan da direniş gösteren mahkûmların hayat hikâyeleri İstanbul çerçevesinde şekilleniyor. Nesnelere çok iyi yerleştirilmiş. Çelik kapı, küpeler, köpek, anlatılan hikâyeler kitaba özenli şekilde yerleştirilmiş. Anlatım çok akıcı ve sade. Daracık hücrede hikaye anlatan karakterlerin olayları yaşıyor gibi canlandırması okuyucuyu içine çekiyor. İzlek tam belirgin olmasa da baskıcı zulme karşı direniş her zaman olacak anlamını çıkarıyorum. Hayatlarımızı çalsanız bile hayallerimiz ve direnişimiz bizimdir demek istiyor yazar.

Gülray YEŞİLİPEK - Akıcı ve açık bir Türkçeyle yazılmasına karşın okunması ve anlaşılması zor bir roman. Berber Kamo, Doktor, Küheylan Dayı ve Öğrenci Demirtay aynı hücrede. Ortak noktaları hayata tutunmak için hikâyeler anlatmaları. Kimi zaman yaşadıkları kimi zaman da başkalarından duydukları hikâyeler.

Yazar bu romanda bize ne göstermek, ne anlatmak istiyor, diye düşündüğümde bir yanıt bulmak zor oldu benim için. Her gün İstanbul'un sokaklarında telaşla koşuşturan insanlar mı çok seviyor İstanbul'u yoksa yer altında işkencelerden geçen insanlar mı?.. Bunu mu bize göstermek istedi yazar? Pek emin olamadım.

Three Billboards Outside Ebbing, Missouri

Filmi Üzerinden Çürümemiz...

Aydın KARAKÜÇÜK

Sekiz yaşındaki *Narin Güran*'ın kendi evinde, "ailesince" katledilmesi, hele bu olayın köy halkınca örgütlü biçimde gizlenmesi ile yargıyı yanıltıcı eylemlerde bulunmasının yarattığı travmayı atlatmaya çalışırken "yeni-doğan çetesi" denen, doktor, hemşire, 112 çalışanları gibi kamu görevlilerinin de içinde olduğu bir çetenin yaptığı bebek katliamları kâbus gibi üzerimize çöktü. Yetmemiş gibi, Gebze'de belediye barınağındaki hayvanlar topluca öldürüldü. *Rojin Kabaiş* kaybolduktan 18 gün sonra Van Gölü'nde cansız bulundu. İki genç kızı vahşice öldüren 19 yaşındaki genç surlardan atlayarak intihar etti. 17 yaşındaki bir genç bilgisayar oyununun etkisiyle sokaklarda rastgele bıçak salladı, insanları yaraladı. Bakıldığında esrarengiz, kirliliği işareti eden birçok olay peş peşe gündeme düştü. Tek tek sayamayacağım ama gerçekleştiğini çok iyi bildiğim çok sayıda kadın ve çocuk cinayetleri hız kesmedi. Neler oluyor?

Şimdi satırılarımı okuyan değerli okuyucularıma iki sorum var: 1- Acaba bu insanlık dışı eylemlerin son yıllarda hızla arttığını düşünmüyor, sosyal medyanın bu olayları sadece daha görünür kıldığını mı düşünüyorsunuz? 2- Her biri birbirinden inanılmaz ve vahşi bu olaylar bir *toplumsal çürümeyi mi* işaret ediyor? Sorularımdan ilkinde "evet" diğerine de "hayır" diyorsanız, lütfen yazımın devamını okumayın, *Artı Fanzin*'i de elinizden bırakın!

Hayko Cepkin'in dediği gibi bu çağ mi-lenyum değil, "iblisler" çağı mı? (Tabi ki "iblis" sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmamıştır burada.)

Peki... Eğer iblisler bu kadar çoksa ve bizler onların arasında yaşamak zorunda kalıyorsak suçlu kim ya da kimler? Koşulları yaratan devletin ya da yöneticilerin ki, ben buna şimdilik sistem diyeceğim, sistemi yanlışla sokanların bunda hiç mi parmağı yok?

Kadınların hemen her gün taciz edildiği, dövüldüğü, öldürüldüğü, otobüste, metroda yanlarında oturan erkeklerden her saniye korktuğu, çaresizce ağızlarından çıkan "imdat" çığlığına kimsenin koşmayacağını bildiği, yargının erkekleri "iyi halden" ya da "adli kontrol şartıyla" serbest bıraktığı bir ülkede yaşarken bir filmin, bir romanın, bir öykünün soracağı soruların bir önemi var mıdır? Var tabii... Yeter ki soru doğru sorulsun.

Soruların tipik bir çatışma konusu olduğunu düşünüyorum. Edebiyat, sinema, tiyatro gibi sanat dallarında olmazsa olmaz "çatışma" unsurunun en başat taraflarından biri insan ve toplumdur. Çivisi çıkan bir topluluk veya toplum ve buna karşı gelen bir insan ya da insanlar... Buradan da çok anlamlı ve vurucu sorular çıkar.

Yazımın konusu olan filmde de toplum-insan çatışması var. Darısı günümüzde de toplumla çatışan insanların sayısının artması diyerek filmimize göz atalım.

Film Üzerine:

Three Billboards Outside Ebbing, Missouri, 2017 ABD yapımı olup Oscar, Altın Küre, BAFTA gibi büyük ödüller başta olmak üzere epey ödül toplamış bir film. Konusu da ırkçılığı ve polis şiddetiyle tanınan Missouri Eyaleti'nde geçiyor. Yani gerçekçi bir konuya el attığını daha adıyla izleyiciye anons ediyor, reklamını yapıyor. Nitekim başarılı da olmuş ve filmin üzerine epey fırtına kopmuş. Aşırı denecek denli eleştirilmiş, yorumcularla izleyicileri iki ayrı kampa ayırmıştır.

FRANCES
MCDORMAND

WOODY
HARRELSON

SAM
ROCKWELL

THREE BILLBOARDS OUTSIDE EBBING, MISSOURI

Kısaca konusuna bakarsak; bilinmeyen kişilerce kızı vahşice katledilen bir anne, beklediği adaleti uzunca bir süre bulamayınca kendi bulduğu alışılmışın dışında bir yöntemle adaleti harekete geçirme çabalarına girer. Ama malum sistem güçlerince hoş karşılanmaz bu durum. Kadın sistemle mücadeleye girer. Kendi adaletini oluşturma çabaları filmi alır götürür. Konu genel olarak tipik gelebilir ve benzer konuda sayısız film sayılabilir. Ama bu filmi birkaç adım öne çıkaran önemli bir özelliğini göstermek gerekir. Olayların geçtiği kasabada yaşayanlar bir ana rol kadar önemlidir. Olanı biteni kanıksamış, devlet güçlerini her durumda desteklemeye hazır, en acısı da tepki vermekten bir o kadar uzaktırlar. Üstelik bu desteği herhangi bir maddi kazançtan bağımsız olarak gösteriyorlar. Belki de en acımasız niteleme, bize de en yakın gelen acı yönü bu filmin, kasaba

halkına göre adalet sistemi aksamış görünmektedir ama yapılacak bir şey de yoktur. Sonuç... Bir çürümenin kokusunu duyuyoruz.

Olumlu Bir Bakış:

Öncelikle olumlu bakan kitlenin en büyük silahının filmin topladığı ödüller olduğunu söylemeliyim. *Artı Fanzin* okuyucuları iyi bilirler ki ödül ve ödül üzerinden yapılan eleştiriler bizler için geçerli akçe değildir. Dahası bir sanat eserinin yarışmasını bile sevmeyiz. Bunu o sanat eserine bir hakaret sayarız. Çünkü sanat eseri biriciktir ve benzeri olamayacağı için başka sanat eserleriyle yarıştıramaz. O nedenle filme başka açılardan olumlu bakanların düşüncelerini buraya alacağım.

Oldukça cesur, ABD'nin toplumsal fay hatlarına el atmış film. Bunu yaparken de alışılmış kalıpları kırıyor ve basit bir iyi kötü çizgisi üzerinde ilerlemiyor. Bir yerde izleyiciyi küçük bir çocuk yerine koymamış. Karakterlerin içindeki olumlu olumsuz yanları bir-

likte gösteriyor, onlara derinlik kazandırıyor. Olaylar da bu görünmeyen kimlikler üzerinden yön değiştirebiliyor. Oyuncular rollerine çok uygun seçilmiş. Bu biraz da oyuncuların daha önceki filmlerindeki rollerinden geldiği için izleyicinin karakteri kabul edişini kolaylaştırmış görünüyor. Örneğin ana karakter Mildred Hayes'i oynayan *Frances McDorman* tam bu rol için seçilmiş. Yönetmen bir söyleşisinde "*McDorman bu rolü kabul etmeseydi mahvolmuştum*" demiştir. Ayrıca diğer rollerde de seçimler doğru yapılmıştır. Bu konuyu neden buraya aldım. Çünkü iyi oyuncunun en önemli manipülatör olduğunu savunurum. Dahası her iyi oyuncu her rolde aynı başarıyı getiremez. *McDorman* bir kaş hareketiyle, bir bakışıyla birçok sözcüğü izleyiciye aktarabilecek denli güçlüdür.

Filmin beğenilmesindeki en önemli bölüm muhtemelen Polis Memuru Dixon karakterinin dönüşümüdür. Tam bir ırkçı faşistken dönüşür ve Mildred'in yanına geçer, ona yardım eder ki bu da filmdeki karabasani dağıtır. Dönüşümün diğer filmlerdekilerdeki alışlagelenlerden farkı Dixon'un faşistken bile izleyiciden sempati toplamasıdır. Filmin bir auteur (yaratıcı yönetmen) film olmasının yani yazarıyla yönetmenin aynı kişi olmasının payının bunda büyük olduğunu düşünüyorum. Doğal olarak bir faşist nasıl sempatik olabilir diyebilirsiniz. Bunu karakterin kendini anlatabilmesi, yaşamında mazur kaldığı insani etkiler diyerek yanıtlamak isterim. Dixon'un zor bir kadın olan annesiyle birlikte yaşaması; onun neden faşist olduğunu anlatması açısından önemlidir.

Kasaba az gelişmişliğinin yanında biraz da "cahil bırakılmış" insanlarla doludur. Böylesi bir toplulukta adalet sisteminin yoz olması/ olmaması ya da onların tüm insani gereksinimlerini karşılanması/karşılanmaması çok önemli değildir. Film bunu açık açık göstermektedir. Sonuç olarak izleyici ana karakterle baş başa kalmaktadır. Ödeşme açısından çok önemli bir başarı bence. Çaresiz kalan izleyici kendi çözüm yollarını üretmeye başlar.

Ana akım sinemanın senaryo tekniği açısından bakılırsa oldukça sağlam bir matematikle kurulmuş, çatışması yerinde, yer yer sert sahneleriyle etkili bir film olmuş. Ucunun da açık bırakılması az önce sözünü ettiğim izleyicinin bir başına bırakılmasının sonucu olarak görülebilir.

Olumsuz Bir Bakış:

Karakterlerin olayların akışı içindeki eylemleri ve dönüşümleri çok inandırıcı gelmektedir. Buna kısmen de olsa katılıyorum. Özellikle Dixon'un faşist oluşunda annesinin rolü tamam... Ama dönüşüm için şerifin (Willboughby) ona yazdığı mektup nedensellik açısından çok zayıf kalmaktadır. Ama tatlı bir rüya için bu dönüşüm gereklidir ve bu da bir şekilde yerine getirilmiştir. Öyle bir dönüşüm olmuştur ki savruk, serseri, zorba Dixon bir anda aşırı mantıklı, sağlıklı kararlar alabilen biri olup çıkmıştır.

Şerif Willboughy için de karakter çözümlemesi yapmak biraz daha zordur. Kanser nedeniyle ölümünü bekleyen biri için fazla şefkatli, fazla insancıdır. Karakoldaki zorba ve homofobik polisleri idare ederek görevini yapmaya çalışmaktadır. Başka sahnelerde

Sapık filminde ana karakteri filmin ortasında öldürüp yerine bir başkasını geçirmişti. Ustalıkla yapıldığı için de *Sapık* bir kült film olarak yerini almıştı. Bu filmdeyse bu kadar belirgin olmasa da Dixon'un filmin sonuna doğru ana karakter Mildred'in yerine geçtiğini, filmi sürüklediğini görüyoruz. İyi mi kötü mü oldu bir

de görüyoruz ki aslında çok ahlaklı, örnek bir polis ve aile babasıdır. Filmin en sürpriz sahnelerinden biri için herhangi bir ipucu vermeden yaşıyor ki bu da ciddi bir çelişki olarak görülebilir. Mildred'in kızının katillerinin yakalanamamasının asıl nedeninin karakoldaki bu faşizm egemenliği gösterilmesine karşın şerifin o çok iyi gösterilen karakteri ciddi bir çelişkidir. Nitekim kasaba halkı da Mildred'in Willboughy'dan katili bulmasını istemesine karşı tepki vermekte gecikmez. Onlara göre katilin bulunmaması değil şerife ne hakla hesap sorulabilmesi sorundur.

Dixon'un katili bulması tamamen rastlantılara bırakılmıştır. Belki eski Dixon olsa o rastlantıyı değerlendirmezdi ama yine de olayın çözüm sürecinin başlaması bir rastlantıya dayandırılması filmin zayıf karnı olarak nitelendirilebilir. Çünkü ana örge bu rastlantılar üzerinden sürmüştür.

Ve yine kötü bir rastlantı da bir hastane odasında karşımıza çıkıyor. Dayakçı Dixon'un hastanelik ettiği Reklamcı Red Welby ile katil adayımızca dövülen Dixon sargılar içinde yan yana iki hasta yatağında karşımıza çıkıyor. İki zıt kutbun bir meyve suyu üzerinden iletişime geçmesi böylesi bir konu için fazla masalsidir.

Ana akım sinemada pek alışık olmadığımız bir denemeyi burada görüyoruz. Bir zamanlar usta yönetmen *Alfred Hitchcock*,

karar vermek zor belki ancak ustalıkla yapılmadığını iyi bir izleyici görecektir diye düşünüyorum. Çünkü Mildred bir ara epey uzun süre görünmüyor.

Filmin izleğine, "*adalet sağlanamıyorsa kendi adaletini kendin sağla*" diyebiliriz. Estetikten yoksun ve bir sanat eserinde olmaması gereken bir izlektir bu cümle. Dahası çok tehlikelidir.

Sonuçta parçaları birbirine uymayan bir küme karakter, masalsi bir senaryoda oradan oraya koşturup dururken izleyici de bir post-modern film tadı almaktadır.

Sonuç olarak,

Three Billboards Outside Ebbing, Missouri'yi senaryosunun bir yerlerinde *sosyal çürümeyi* gösterdiği için seçtik. Kasaba halkının sessizliği üzerinde tartışılrsa da bu açıdan önemli bulduk. Bizim de içinde yaşadığımız birçok gerçeklikle örtüştüğünü düşündük. Ebbing'deki sessizliğin bizlere ses olarak gelmesini istedik. Biliyoruz ki, nedenselliği ne olursa olsun çürüme çürümedir ve geri dönüşü imkânsız yerlere götürür toplumlari. Bundan kurtulmak mümkün mü?.. Sizce?

Katılımcı Yorumları

Suna CAN - Orijinal adı *Three Billboards Outside Ebbing Missouri* 2017 yapımı filmin bizdeki adıyla *Üç Billboard Ebbing Çıkışı*, *Missouri* filmi ırkçılık, homofobik konularını ele almakla birlikte asıl konu genç bir kadının tecavüz edildikten sonra yakılarak öldürülmesi ve katilinin bulunamaması üzerine kurulu.

Genç kadın öldürüldüğü günün akşamı dışarı çıkmak için annesinden arabasını ister. Ancak anne, kızıyla arasındaki sürtüşmeden, anlaşamamazlıktan kaynaklı o akşam arabasını kızına vermek istemez. Genç kadın annesinin kendisine araba vermek istememesine isyan eder, annesine kızgınlıkla: "Umarım yolda tecavüze uğrarım" der. Annesi de: "Ben de tecavüze uğramanı umuyorum" diye kızına karşılık verir. Bu tartışmada söylenen sözler gerçekleşir. Üstüne üstlük genç kadın yakılarak öldürülür. Anne, kızını kaybetmenin üzüntüsünün yanı sıra vicdan azabı çeker. Kızının katilini bulmaya kendini adar. Bu arada anne eşinden şiddet gördüğü için boşanmıştır. Bir kız ve bir erkek çocuğunu yalnız büyütüştür.

Bütün bu olaylar küçük bir kasabada geçer. Kasabanın polis şefi ve polisleri katili/katilleri bulamaz bence bulmak için yeterince gayret göstermezler. Üstüne üstlük anneye, kızının katillerini arama çabalarının boşuna olduğu yönünde tepkiler verip, anneyi rahatsız ederek, annenin bu çabasından vazgeçmesini isterler. Polis şefinin intihar etmeden önce anneye yazdığı mektupta katilin bulunmasını istediğini ancak "Bazı vakalarda hiç ilerleme sağlayamazsın. Ta ki beş yıl sonra adamın biri başka bir adama bir barda ya da hapishanede bunu övünerek anlatana kadar.

Olay onun aptallığı sayesinde çözümlenir. Umarım Angela için de böyle olur" diye yazar. Bu mektupta en acı olan yan, genç kadının katilinin şans eseri bulunmasının yanında, bu olayı gerçekleştiren kişi ya da kişilerin bu olayı övünerek anlatmasının ne kadar olağan olduğu, kanıksandıdır. Nitekim polislikten atılan Dixon, barda böyle bir olayın konuşulduğuna tanık olur. Konuşan kişiden DNA örneği alır ancak genç kadının katiliyle DNA örneği eşleşmez. Polis şefi, kişinin masum olduğunu söyler. Bunun üzerine kızın annesiyle, eski polis Dixon silahlarını alarak barda tecavüz edip, yaktığı kadını ballandıra ballandıra anlatan kişiyi bulmaya giderler. Kendi adaletlerini kendileri sağlamaya çalışırlar. Polislerden umudu kesmişlerdir. Bardaki adam, genç kadın Angela'yı öldürmese de başka bir kadını öldürmüştür sonuçta.

Filmde geçen bütün bu olaylar Amerika'da gerçekleşir ama bana hiç yabancı gelmez maalesef: Polisin ırkçılık yaparak, siyahilere işkence etmesi, homofobik davranışlarda bulunup, homoseksüel insanları küçümseyip şiddet uygulaması, elindeki gücü istediği gibi kötüye kullanması, kocanın karısına şiddet uygulaması, genç bir kadının akşam vakti güvenli bir şekilde dışarıya çıkamaması, tecavüze uğrama endişesinin olması...

Filmde teknik olarak bazı karakterlerin dönüşümü bana göre tam verilememiş. Örneğin Polis Dixon ırkçılık, homofobik faaliyetlerde bulunuyorken, Polis Şefi Bill Willoughby'nin mektubuyla iyi bir insana birden bire dönüşmesi. Aynı zamanda Polis Şefi Willoughby'nin intiharı yersiz. İntihar etmeye meyilli olduğunu gösteren işaretler yeterli değil. Bence olayı o çözmeliydi. Yerine gelen polis şefi de bu olayla ilgili dişe dokunur bir çaba göstermez.

Şükran CEYHAN - Film özellikle konusundan dolayı ilgimi çekti. Ülkemizde kadın cinayetlerinin ayyuka çıktığı bir dönemde, bir suçun işlendiği gibi kalması, ilk baştaki şok atlatıldıktan sonra önemini ve güncelliğini kaybetmesi, hatta sıradanlaşması ve kanıksanmasını ele aldığını düşünerek izledim. Herkesin herkesi tanıdığı küçük bir kasabada işlenen bir kadın cinayeti ve suçlusunun bulunmamasını kabullenmek istemeyen ölen kızın annesinin, laçkalaşmış ırkçı polisler ve polis karakolunu protesto etme amaçlı kasabanın girişindeki reklam panolarına bu cinayetin hala çözülmediğini ve polislerin bir şey yapmadıklarını anlatan yazıları astırmasıyla başlıyor. Filmin başlangıcı etkili ve sürükleyici bir şekilde insanı hemen içine alıyor... Ve bu panolardaki yazılar üzerine ikiye ayrılmış olan kasaba halkı ile polis karakolundaki polisleri tanımaya başlıyoruz... Buraya kadar her şey gayet iyi gidiyor, başkarakter anne ve onun mücadelesi ve karakoldaki polisler ve kasaba halkı, ilanının kaldırılması için yapılan baskılar... Bu arada alttan işlenen yan konular homofobiklik, ırkçılık ve erkek egemen toplum vs... Öncelikle filmin başındaki temponun ortalara geldiğinde düştüğünü görüyoruz... Başlangıçtaki ses getiren reklam panolarıyla polis karakolundaki herkesin bu dosyayı tekrar ele alıp, canla başla çalışacağını zannederken, olay hiç de öyle olmuyor. Polis şefi kendi sağlık sorunları nedeniyle, dosyaya şöyle bir göz atıp sonra da ölüyor... Ama işin en inanılmaz bölümü ise ırkçı, cinsiyetçi, homofobik Polis Memuru Dixon'ın bu ölüm üzerine karakterindeki hızlı dönüşüm.... Ve bu dönüşümün ölen polis şefinin kendisine bıraktığı mektubu okurken aniden olması ve o sıra çıkan yangında tesadüfen tek kurtarılan dosyanın ölen kızın dosyası olması... Bundan sonrasında "melek" Dixon'ın cinayeti çözmek için yaptıkları... Filmin ikinci yarısı ve sonu bence tam bir hayal kırıklığı... "Burada anlatılmak istenen ne?" sorusu akla geliyor? Aydınlatılmayan bir kadın cinayeti ve tecavüz olayı var. Bunun için mücadele

eden bir anne ve onun çabaları ama bu küçük kasabada işlenen suç örtbas ediliyor ve kanıksanıyor... Ve çözülemiyor... Sonuç filmin başındaki Dixon'ın değişimi ve anne ile dostluk kurması birlikte benzer suçu işlemiş birini cezalandırmaya gitmeleri şeklinde bitiyor... Evet belki tüm cinayetler çözülemiyor her zaman ama burada bu reklam panolarından sonra en azından bu dosyanın tekrar açılıp üzerinde tekrar çalışılmasını, bazı ayrıntıları, ipuçlarının nerede kaybedildiğini görmek istiyor insan. Bana esas konudan çıkılmış, konu dağılmış gibi geldi... Ya da yönetmen aynı anda birçok şey anlatmak istemiş ancak en çok anlatmak istediği şey ise karambole gitmiş duygusu verdi...

Karpat İZVEREN - Film yönetmeni polisin bir kriminal olayın çözümündeki yavaşlığını protesto etmek amacıyla bir billboarda yazılmış "somewhere down in the Georgia, Florida, Alabama corner" cümlesinden esinlenerek Three Billboards Outside Ebbing, Missouri filminin senaryosunu yazmış.

Filmi izlediğim yıllarda senaryo biraz abartılı gelmişti. Çünkü küçük bir kasabada yaşanan bir cinayetin, delillerin izlenerek rahatlıkla çözülebileceğini düşünmüştüm. Ama 2024 yılında benzerinin aylarca bizim gündemimize oturacağını görünce ilk bu film aklıma geldi ve tekrar izledim. Atladığım ve yeni fark ettiğim kimi detaylarla tüyletim diken diken oldu. Bir kasaba halkı nasıl bu kadar sessiz kalabilir, duyarsız olabilir ve adaletten yoksun yaşamayı kabul edebilir ki?

Film belki oyuncuların gücünden gereğinden fazla faydalıyor ve paçayı kurttırıyor geldi bana. Senaryodan mı, yönetmenin filmi çekerken kattığı yorumlardan mıdır bilmiyorum. Ancak film bana biraz dağılmış geldi. Konu çok ciddi. Sahnelerin bazıları çok sert. Karakterler çok dalgalı. Sonuçta akış-

ta biraz inişli çıkışlı. Bilemiyorum bir insan sağlam dayak yediği ve ikinci katın penceresinden caddeye atan birine karşı o kadar yumuşak davranabilir mi? Ya da bir karakolu cayır cayır yakacaksın ama bir sahte tanıkla sorgusuz sualsiz elini kolunu sallaya sallaya kasabada dolaşacaksın. Bu kadar uç örneklerden ötürü olsa gerek tanıtımlarda filmin türü komedi olarak yazılmış. Oysa bir iki esprili sahne dışında komedi denecek hiçbir şey yok. Kara komedi bile değil.

Filmi beğenmedim ama içerdiği konuyu günümüzde saniye saniye yaşıyoruz. Bu kesin. Komedi kısmı da dahil.

OMERTA YASASI ve OMERTA ROMANI (Mario Puzo)

Aydın KARAKÜÇÜK

Sedat Peker'in 2021 yılında yayınladığı ve fırtınalar koparan videolarını hatırlarız. Ülke gündemine bomba gibi düşen içeriklerinin yanında her videoda sergilenen kitaplar da oldukça tartışma konusu olmuştu. Kitaplar üzerinden verildiği düşünülen mesajlar sorgulanmış, birçok teori üretilmişti. Bu kitapların başında *Mario Puzo*'nun romanı "Omerta" gelmekteydi. Omerta'nın kökeni Sicilya dilinde erkek kelimesinin kökü olan Omu'dan gelmekte olup erkeklik anlamını veren Omerta'ya dönüşmüştür. Ama biz yazımızda mafyada kullanılan biçimiyle yani "Suskunluk Yasası" olarak ele alacağız.

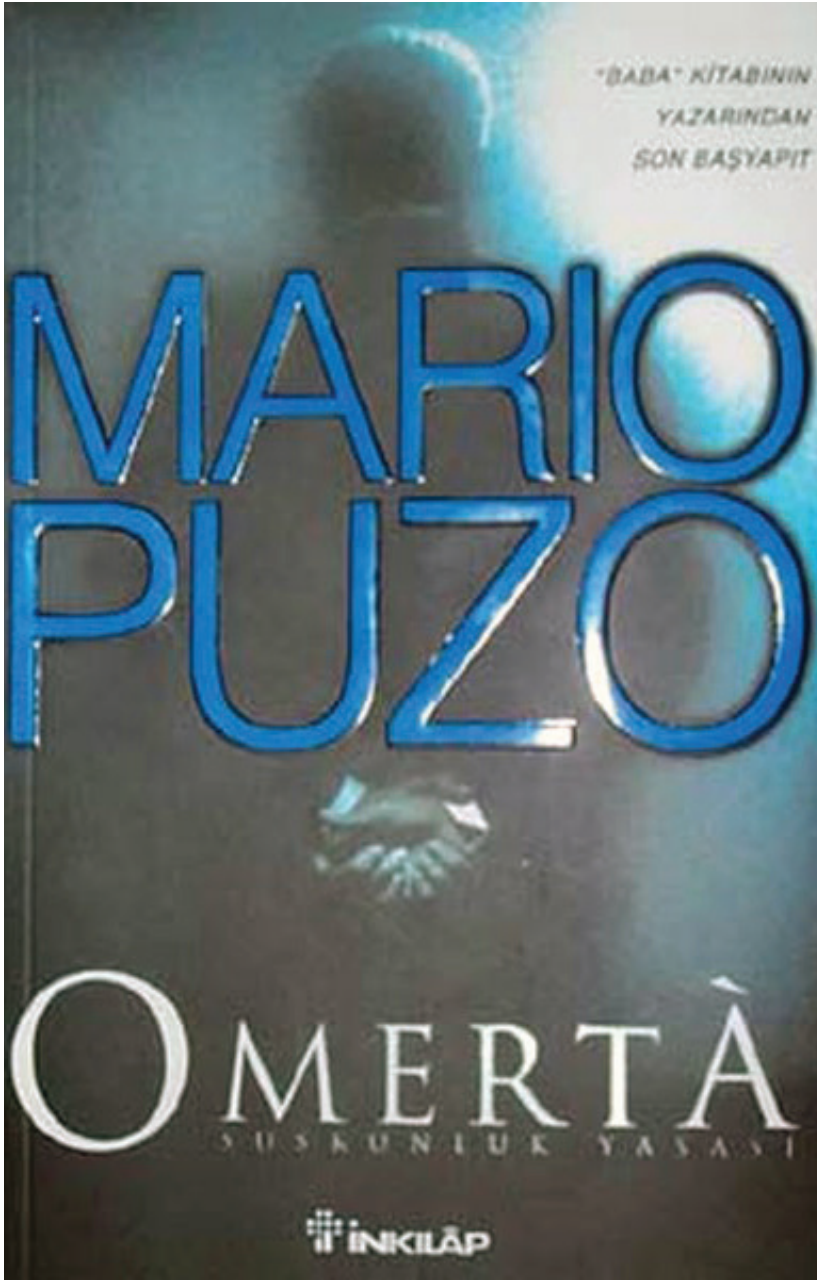
Şunu söylemeliyiz ki mafya terimi olsa da "Omerta"; içine kapanık, otoriter, despot toplum ve topluluklar için de geçerlidir. Ni-

tekim *Narin Güran*'ın katledilmesi tipik bir örnektir. Topu topu bir avuç insanın yaşadığı, cansız bedeninin de bulunduğu Tavşantepe Mahallesinin tamamı sorgulandığı, yirminin üzerinde insanın tutuklandığı cinayet, ikinci ayını doldurmak üzeredir, henüz çözülememiştir. Bunun en büyük nedeni o köydeki insanların organize bir takım gibi çalışıp olayı gizlemesi, kimsenin konuşmaması dahası kolluk güçlerini yanıltıcı eylemlerde bulunmasıdır.

Peki, nedir "Omerta Yasası"? Kısaca "Bir şey görmedim, duymadım, bilmiyorum, konuşmam" ifadelerinin toplamıdır. Bir yerde "Kol kırılır, yen içinde kalır"dır. Ancak yasadan daha etkin olan da bu yasaya uymayanların uğradığı sert ve aşağılayıcı cezalardır. Eğer mafya da "Omerta" ilan edildiyse ve biri bu yasaya uymaz da konuşursa dahası karşı tarafla iş birliğine giderse kendisi ve tüm aile fertleri için cezası sıra dışı bir yöntemle öldürülmesidir. Dili veya cinsel organı kesilip ağzına sokulabilir, tuğla ocaklarında yakılıp külleri tuğla kiremit harçlarına karıştırılabilir, inşaatlardaki kalıplara atılıp üzerlerine beton dökülebilir ya da "Kolombiya Kravatı" denen bir yöntem uygulanarak dili çenesinden çıkarılarak bir ağaçta sallandırılabilir. Sonuçta cezalar içinde bulunan mafyanın/topluluğun/toplumun despotluğuna bağlı olarak değişebilir.

Narin'in katlinden konuyu "*Cumartesi Annelerine, Münevver Karabulut*'un katline, *Uğur Mumcu*'nun öldürülmesine, faili meçhul cinayetlere vb" getirebiliriz. Bu olayların her birinde bir "Omerta"nın ilan edilmediğini kim söyleyebilir?

Şimdi romanın arka kapağına bir bakalım. Önce bir açıklama yapmak gerekiyor. Çünkü "*Artı Fanzin'de neden bir mafya romanı tanıtılıyor?*" sorusunun geleceğini öngörüyoruz. Yanıtımız: Demokratik olduğunu iddia eden bir toplumda eğer adalet tüm bileşenleriy-

le doğru kurulamazsa ve işletilemezse yerini başka bir hukukun başka bir düzenin kuracağı dahası bu düzenin mevcut düzen ile bir savaşa gireceğidir. Amacımız tehlikenin fakına varılması ve distopik bir düzenin çok da uzak olmadığını göstermektir. Romanın önemli bir görevi olduğunu düşünüyoruz.

Kitabın tanıtımı arka kapağında şöyle yazılmaktadır: "Mario Puzo'nun kitabı Omerta, adını örgüt üyelerinin onurunun simgesi olan 'suskunluk yasası'ndan alıyor. New York'un mafya liderlerinden Raymonde Aprile bir suikaste kurban gider. Aprile, 'Merhamet kötü bir alışkanlıktır. Sahip olmadığımız güçler için hak iddia etmektir ve kurbanı karşı işlenen affedilmez bir suçtur' düşüncesiyle hareket etmiştir yaşamı boyunca ve merhamet etmeme sırası, kendi yerine geçmesi için yetiştirdiği yeğeni Astorre'dadır şimdi. Ama Baba Aprile'in katili kimdir? Mafya liderlerinin çoğunu hapse atan FBI ajanı Kurt Cilke mi? Bir türlü köşeye sıkıştırılmayan bir başka Mafya lideri Timmona Portella mı? Uluslararası karanlık ilişkilerin bir numaralı adamı diplomat Marriano Rubio mu? Yoksa bilinmeyen başka

güçler mi? Ne var ki, 'Omerta Yasası' yürürlükte. Hem de her yerde! Ama Astorre, okuru korkunun, gerilimin ve ölümün soğuk labirentlerinde dolaştırmaya çoktan karar vermiştir."

YA PATLARSA?

Hüray KILIÇ

Bilişim çağındayız. Bilgiye çok çabuk ulaşabiliyoruz. Teknolojik gelişmeler insan yaşamını kolaylaştırdı, hatta kurtardı. Bu iyi mi yoksa kötü mü oldu?

1895 yılında Alman fizikçi *Wilhelm Conrad Röntgen*'in(1845-1923) buluşu modern fiziğin başlangıcı sayıldı. Atom çekirdeği etrafında dönen elektronların yörüngelerinin bir uyarım nedeniyle buldukları yörüngeden bir diğer yörüngeye geçiş yaptıklarında ortaya çıkan X ışınlarını keşfetmesi, nükleer radyasyonu incelemeye yönelik ilk adım oldu. Bu tarihten 1945'e kadar olan dönem, atom ve atom altı dünyasının keşfinde önemli yıllar olarak kabul edildi.

Wilhelm Conrad Röntgen X ışınını bulmak için yaptığı deneylerde parmaklarını kaybetmişti. Ancak onun röntgeni keşfetmesi, radyasyon ve atom fiziği alanlarında önemli gelişmelere ışık tuttu. Bugün ilkel kalan röntgen cihazları sağlık sektöründe yeni bir dönemin başlangıcı sayıldı. Bugün de kemik kırıkları, iç organ hastalıklarının ve diğer hastalıkların teşhisinde kullanılıyor.

1945 sonrası radyasyon enerjisinin dalgalar veya parçacıklar halinde yayılmasıyla şu an kullandığımız birçok

şey icat edildi. Telefonlar, telsizler, uydular, MR cihazları, mikrodalgalar, robotlar... Bir de bunların yanında savaş sanayiye lazer güdümlü silah sistemleri, füzeler...

Bu gelişmeler insanlığa kanser gibi başka hastalıkları da getirdi. Şimdi de günlük yaşamımızda kullandığımız bazı araçların ölüm makinesi gibi çalışabileceğini bize gösterdi.

Savunma ve haberleşme sistemlerimizdeki büyük tedarikçimiz İsrail, Hizbullahçıların 1990' lı yılların büyük buluşu olan çağrı cihazlarını birden silaha dönüştürüverdi. Bu durum hepimizi kuşkulandırdı. Ya elimizde, evimizde kullandığımız aletler de istenildiği zaman patlatılan, ölüm makinalarıysa? Ya ülkemize sattıkları Heron'lar, F4-F5 savaş uçaklarının radar sistemlerine de bomba yerleştirilmişse? Telsizlerine, F16 uçaklarından alınmış görüntülerin yere indirilmesini sağlayan Dataling 16' lara yerleştirdilerse, ne olacak?

Her ne kadar uzmanlar "çağrı cihazı değil-di patlayan, içine yerleştirilen gramlık patlayıcı" deseler de artık içimize bir kuşku düştü. Kolumuzdaki saate bakarken bile tedirginiz.

Güneş enerjisinden yararlanmak için kurulan panellerde de var mı acaba?

Emperyalistlerin savaşları anlaşılan böyle olacak. Halklar dünya barışı için uğraş verip telef olurken egemenler savaş sanayi çalışsın diye barıştan söz etmek istemiyorlar... Oysa barışa icat gerekmiyor...

SANDAL

Aydın KARAKÜÇÜK

Dalgalar birbiri ardına koca sandalımızı oradan oraya savuruyor. Kürekçiler telaş içinde küreklere asılırken bir yandan en arkada oturan dümencinin komutlarını duymaya çalışıyorlar.

“Şimdi iskele ...”

“İskele dedim. Sancak kürekler havada...”

“Sancak bekleme, devam... Yok iskele... İskele... İskele ulan dinlesenize beni, iskele diyorum İSKELEEEEE!”

Sandal bir o yana bir bu yana dönüp duruyor. Biz yolcular da korkuyla olanları izliyoruz. Yandan gelen sert dalgalar sandalı ters dönecekmişçesine yan yatırıyor. Tam “bat-tık” derken tekrar düzeliyoruz. Bir kıyamet yaşıyoruz adeta. Bağırın, çağırın, ağlayan, haykıran... Kimimiz kürekçilerin beceriksizliğine dayanamayıp kürekleri ellerinden almaya çalışıyor. Küreğini bırakmayınca da itişip kakışıyor. Sandalın en arkasında oturan dümenci ise olana bitene aldırmandan kürekçilere emirler veriyor ama her verdiği emir kürekçiler arasında yeni bir kargaşaya yol açıyor. Kürekçiler anlayamadıkları emirleri birbirine soruyorlar. Sandalımız dalgalara teslim olmuşçasına sarhoş gibi olduğu yerde çalkalanıp duruyor.

Derken deniz duruluyor. Ortalığı bir sakinlik kaplıyor. Herkes yorgun ama biraz da mutlu yüzlerle birbirine “bunu da atlattık” dercesine bakıyor. Dümenci;

“Korkmayın. Sandalımız çok iyidir. Tüm bakımları yapılmıştır. Kolay kolay devrilmez.” derken bir çığlık kulaklarımızı deliyor. Bakıyoruz ki yolcunun biri denize düşüp kaybolmuş. Düşenin arkadaşı kürekçileri suçlamaya başlıyor. Diğer yolcular da onu sakinleştirmeye çalışırken kürekçiler de yolcuları suçluyor.

Oysa gerçek suçlunun dümenci olduğunu hepimiz biliyoruz. Nitekim bazılarımız dümenciye dönüp bir şeyler söyleme çalışıyor ama en yakınındaki kolundan çekiştirip vaz geçirmeye çalışıyor. Yine de dinlemeyen biri çıkıyor. Kalkıp parmağını sallaya sallaya konuşurken havada ısıklık çalarak yay çizip savrulan bir kürek konuşanın kafasında patlıyor. Yolcular korkuyla çığlık atıyor. Konuşan kan revan içinde yerine yığılırken kürekçi soğukkanlılıkla küreğini hasar var mı diye inceliyor. Dümenci nefret dolu gözlerle kalabalığa bakıyor, yerinden kalkan olursa onu denize atmakla tehdit ediyor. Tüm sandal oturup susuyoruz. Derin bir sessizlik sandalı kaplıyor. Sandalımıza vuran minik dalgaların sesinden başka bir ses duyulmaz oluyor. Bir de uzaklardan gelen belli belirsiz duyulan martı çığlıkları... Bir süre sonra aramızda fısıldaşmalara başlıyoruz.

“Bu dümenci bizi öldürecek, değiştirelim onu”

“Dümenci belki yetersiz ama bizi idare eder bence.”

“Umudumuzu yitirmeyelim arkadaşlar”,

“Bir gün bu sandalı maviliklere süreceğiz”,

Birden gelen büyük bir sallantıyla fısıldaşmalar kesiliyor. Baş taraftan vuran iri bir dalga sandalı dimdik yukarı kaldırıp en tepeye çıkarıyor. Tepede düzeliş bir iki saniye çalkalandıktan sonra yolcuların bağırış çağırışları arasında baş aşağı inmeye başlıyor. Baş suya son hızla girince sandala giren su bir yolcuyla bir kürekçinin üzerine çarpıyor, yerinden koparıyor. Can havliyle yanındakine tutunmaya çalışan yolcu onu da yanına katınca denize birlikte sürükleniyorlar. Bazılarımız yakalamak için uzanıyor ama boş kalıyor elleri.

Kaos... Yolcuların çığlıkları, kürekçilerin birbirine sövmeleri arasında Dümenci kenardaki yedek küreği yolculardan birine uzatıp eksilen kürekçinin yerine geçmesini istiyor. Yolcu hemen küreği kapıp boş yere oturuyor ve küreklere asılmaya başlıyor. Bu kez yandan sert bir dalga yiyoruz. Yan yatınca bir kürekçi daha suya düşüyor. Hepimiz bu

kez batacağımıza eminiz artık. Beklenmeyen oluyor sandal ters dönmeyip düzeliyor. Tam "oh" diyecekken bu kez diğer tarafa yatıyoruz. Bu kez devrilmeyi o taraftan bekliyoruz. Neyse ki o da olmuyor. O sırada Dümenci ayağa fırlayıp yolculara;

"Size ortada oturun, yanlara toplaşmayın demedim mi?!"

O sırada bir çatırtı duyuluyor. Dümencinin bir ayağı sandalın döşemesini delip dizine kadar içeri giriyor. Dümenci ayağını yukarı çekiyor. Açtığı delikten su fişkirarak dolmaya başlıyor. Dümenci, şaşkınlıkla suya bakarken bir başka yerden daha aynı ses duyuluyor. Kürekçilerden birinin de ayağı döşemeye girmiştir. Oradan da su dolmaya başlıyor. Sonra bir başka çatırtı sesi daha, derken bir başkası...

"Ulan bu sandal çürümüş!..."

Işık, gözlerini açtığı anda çatırtılar yoğunlaşmıştır. Koltuğundan doğrulup heyecanla ayağına bakar. Yumuşak terlikleri ayağında haliya basmaktadır. O an nerede olduğunu anımsar. Derin bir nefes alır. Başını çatırtı seslerinin geldiği yöne çevirince yaşlı Yumoş'un patileri arasına aldığı kemiği parçalamaya çalışırken görür.

"Annaanne dedem uyandı!"

Karşı koltukta bağdaş kurmuş televizyondaki korsan filmi izleyen torunu gözlerini televizyondan ayırmadan kapıya seslenmiştir. Sonra ona doğru bakarak,

"Dede ya, o kadar çok şey kaçırdın ki? " dedikten sonra filme döner.

O sırada salona giren kadın ona sevimli gözlerle bakarak

"İyi kestirdin. Yorgunmuşsun demek ki. Yemek de pişti bu arada. Masadaki bilgisayarını topla da sofrayı hazırlayayım"

Kadın salondan çıkarken Işık yerinden kalkıp bilgisayarının yanına gelir. Açık ekranda yarım bıraktığı yazısı durmaktadır. Son kısmını okuduktan sonra biraz düşünür, sandalyeyi çekip yazmaya başlar.

Her bir dalgada bir değerimizi denize düşürüp yitiriyoruz. Birinde hayvanlarımız öl-

dürülüyor, taciz ediliyor, zehirleniyor, Birinde kadınlarımız sokaklarda dövülüp katlediliyor. Birinde çocuklarımız istismara uğruyor. Diğerinde ormanlarımız cayır cayır yakılıyor, Bir diğerinde okullarımızda çocuklarımız uyuşturucuyla tanışıyor, dini yaşam dayatılıyor. En kötüsü de ne biliyor musunuz? Bu yitirilenlerin mücadelesini verenler suçlu çıkarılıyor. Mevcut yasalar suçluları koruyacak biçimde yorumlanıyor, daha da kötüsü artık yasalar egemenleri halktan koruyacak biçimde yapılıyor.

Suçların nedenleri sorgulanıp yok edileceği yerde göstermelik önlemlerle suçlar örtbas ediliyor, suçlular adeta teşvik ediliyor. Diğer yandan güzel bir dünya hayali kuran insanlar da umutlarıyla baş başa kalıyor.

Soruyoruz... Umut nedir? Bir köşede oturup göbeğini kaşıyan insanların ağızındaki sakız mı, yoksa EYLEME GEÇMİŞ BİR DÜŞÜN-CENİN HEDEFİNE VARMA İTKİSİ Mİ?

ÖYKÜ

MAHZUL*

Lütfiye AYDIN

Teninizde çok ayaklı bir böcek yürüdü mü hiç?

Sözelimi elinizin üzerinde sessizce ilerleyen bir akrebi, çıyanı, hatta en masum örümceği alıp atmak isteyip de soluksuz kalarak dokunamadığınız oldu mu?..

Ya da silkeleyip kurtulmak istediğiniz halde sokmasından korktuğunuz için yüreğiniz ağzınızda, taşa kesmiş, soluksuz öylece donup kaldığınız?!

Bunların hiçbiri olmasa bile çok ayaklı herhangi bir böceği görünce dehşetle titrediğiniz? Kimselere seslenmeden hani...

Hele, seslenseniz de çevrede sizi duyacak kimselerin olmadığını, duysalar da inanmayacaklarını biliyorsanız?!

Anamın ilkiyim. Bir oğlum olsun diye gitmedik büyücü, kapısını aşındırmadık cinci hoca bırakmamış bana aşeriyorken. Çünkü belli etmese de, "Ya kızım olursa!" menegenesi yüreğini sürekli sıkıştırmış.

Herkesin ortak beklentisiymiş erkek çocuk. Hele Emiş Ninem beş vakit namazında, yalnızca soyunu sürdürecektir bir erkek torun diliyormuş Güzel Allah'ından. Anam da Antakya'daki Ökkeşiye Hazretleri'nin türbesine adaklar adadığından ilkinin oğlan olacağına kesin gözüyle bakıyormuş neredeyse. Kimi kez umutsuzluğa düşünce, konu komşu,

Lütfiye Aydın

"Kendini üzme Mahire, madem kısır değilsin, çocuğa kalabildiğine göre ilkin kız bile olsa nasıl olsa ilerde mutlaka bir oğlan doğurursun," derlermiş. Gelgelelim bu sözler anamı yatıştıracak yerde hepten tedirgin edermiş. Çünkü gevşek ağızlı babamın değirmende, kahvede, köy odasında, harman yerinde, "Erkek adamın elbette erkek evladı olur," diye koskalanıp durmalarını biliyormuş. Beri yandan Emiş Ninem de bilgiç bilgiç; "Bu gelin cins bir kadına benziyor, mutlaka oğlan kuzulayacak," dermiş övünerek. Anamı biz-zat kendisi beğenmiş de sınır ötesinden; asıl memleketi Suriye'den 'ne olsa akraba' diye almış ya oğluna! Ben elbette bütün bunlardan habersiz büyüyörmüşüm sıcacık dolya-tağında.

Sekizinci ay dolduktan sonraki zaman geçmek bilmemiş bir türlü. Herkes ateş üzerindeymiş. Hele dokuzuncu ay sonunda uyularını hepten yitirilmiş anam. Ne yazık ki tedirginliği boşa çıkmamış. Bir sonbahar günü kuşluk vaktinde beni doğurunca da korktuğuna uğramış: Bacaklarımın arasında o büyümlü fazlalık yokmuş çünkü; eksikliymişim.

"Kız" demiş ebe, sesi zor çıkararak. "Ne yazık ki kanayak."

Bütün umutlanmalarını unutup çığılı basmış anam.

"Kızgın haber desene şuna!" diye ünlemiş ilkten, sonra susmuş, suçlu olduğunu biliyormuş çünkü. Emiş Ninem ise başını yumrukla-

yıp yüzünü gözünü öylesine yolmuş ki sanır-
sın evden ölü çıkmış...

Onca üzüntü arasında yine de sevindirici
bir şey varmış ama, doğduğumda zardan bir
torba içindeymişim ben. Ebe bizimkilere,

"Bu kız dünyamızın çocuğu değil," dedik-
ten sonra üzerimdeki zarı dualar eşliğinde
saygıyla kesmiş. Çıkarıp alırken nineme,

"Aman dikkat edin, hırpalamayın bu çocu-
ğu. Kismetten fazlası olmaz ama kaplı doğan
çocuk da tekin değil derler. Birtakım güçler
korur bunları, sakın ilişmeyin, sonra hepimizi
çarpar alimallah," diye sıkı bir tembih geçtik-
ten sonra gitmiş.

Emiş ninem ilkin cahil bir ebenin sözüne
aldırmamak gerektiğini söylese de sonraları
onun da içine bir korku yürümüş ki, susmuş.

Bir tek gün yüzüme bakmayan, şöyle için-
den gelerek bir kez 'kızım' demeyen babam
daha ilk gün, "Bana sormayın, kanayağa ist-
tediğiniz adı verin" deyince, anamla ninem
Kismet adında karar kılmışlar.

Belki onları çarparım korkusundan da-
yak yemedim ama çok beddua, azar işittim.
Sevmediler, korktular... Anamı bir kez bitişik
komşuya dert yanarken duydum, "Keşke il-
kim oğlan olaydı da zardan kabı kusur kalay-
dı." diye. Çünkü babam insan içine çıkamaz
olmuş o zaman, üstelik benim yüzümden
gizli gizli eziyet edermiş anama. Ninemim
bilgiçliği de bütün köyün eğlence konusuy-
muş artık. Ne var ki evde yine onun sözü
geçiyormuş. Babamı ikinci kez evlenmekten,
oğlan doğurabilecek zorlu bir kadın almak-
tan Emiş Ninem vazgeçirmiş. Çocuklu eve
kuma getirmek dile kolaymış nineme göre,
öylesine nazlı niyazlı olurmuş ki ikinci kadın,
adamın iflahını kesermiş.

O güne dek anasının sözünden çıkma-
yan babam böylelikle karısına bir şans daha
vermeyi kabul etmiş... Eh, kuma getirmekten
vazgeçtiğine de değmiş hani, ikinci çocuğu
erkek olmuş. Hem benim gibi kara marsık
değil; sırma saç, pembe yanak, apak topak
bir oğlan...

Kahvede eli yüreğinde haber bekleyen
babam sevinçten bu kez öyle bir bayram et-
miş ki cebinde koynunda nesi varsa savacı
çocuğa vermiş. Elindeki paraları sallayıp ko-
şarak bütün evleri dolaşan savacı çocuk her-
kese iletmiş muştuyu. "Emiş'in Musa'nın bir
oğlu olmuş!" diye.

Bu kez başka türlü çalkalanmış köy... Ana-
nı sevenler bayram etmiş, ötekiler hasetin-
den ateşte üzerlik gibi çatır çatır çatlamış.
Hele kapı taşıyan çocukların başına saçıl-
an bozuk paranın, boyalı şekerin, buğdayın
haddi hesabı yokmuş.

Ne de olsa kurbanlı adaklı aslanlar gibi bir
oğlan doğmuş; bunun da adını Aslan koy-
muşlar.

Bizimkiler çiftte davullar dövdürecek, zur-
nalar çaldıracak gücü yokmuş ama beş va-
kit namazındaki ninem bile, "Allahım günah
yazma," diye üç eteğini savura savura öyle
oynamış ki kofisi başından düşmüş, köylüler
hala gülerek anlatırmış...

Babam ise yalnızca küp gibi içmekle kal-
mamış o gün, soyu sürdürecektir bir oğlu oldu
diye naralar atarak rahmetli dedemin av tü-
feğiyle havayı delik deşik etmiş köy meyda-
nında.

Büyüdükçe her şeyi daha iyi anlıyordum;
ben kız olduğumdan her an ailenin yüzü-
nü yere getirebilirdim, ama kardeşim Aslan
onurlara onur katacağı. Anam, altını temiz-
lerken yüzüne çoğdüren oğlu için 'çiş'i en bi-
rinci kolonya' derken elbet bir şeyler biliyor-
du. Öyle olmasa kentteki fotoğrafçılara dal
taşak fotoğraf çektirir de utanmadan duvara
asarlar mıydı?!..

El bebek gül bebek kardeşimin ne kırdı-
ğı sorun oldu, ne döktüğü... Anama nineme
sövende güldüler, sokaktaki çocukları döv-
düğünde övündüler. Bütün kusurlarını gör-
mezden geldiler 'o erkek' diye. Benim bez
bebek yapmama bile 'günah' diye izin ver-
mediler, ama Aslan'ın hiçbir isteğine 'olmaz'
demediler. En pahalı oyuncakları aldılar kent
dükkânlarından, boy boy tabancalar, tüfek-

lerle iyice şımarttılar. Gün geldi kocaman adamları korkutmayı başardı. Bekçi Sefer'i bile nasıl ürküttüğüne güldüler yakın zamana dek...

Hiç gülemedim kardeşimin densizliklerine. -Kardeş demek de doğru değil ya, sözün gelişi.- Hiç sevmedim ayrıca. Benim çırpınmalarımı duymazdan gelmişlerdi, ama Aslan'ı okula gönderebilmek için ellerinden geleni yaptılar. Başaramadılar. Okumak istemedi Aslan. Üçüncü sınıfta okuldan aldılar, tamirci çıraklığını sevmedi; terzi çıraklığına verdiler, olmadı. Hiçbir yerde iki haftadan fazla durmadı. Oysa yalnızca 'Aslan'ın geleceği için' üç-beş parça malı, evi yok pahasına elden çıkarıp kente gelmiştik... Babam kimi kez, "Belli ki bu oğlan ne okuyacak ne de sanat öğrenecek..." diye yerinince anam araya giriyor, anamı susturuyordu. Daha çocuk sayılırmış kardeşim, henüz kanbeyinmiş. Zamanla akli başına gelir, durur otururmuş.

Anamın dediği olmadı. Aslan ne durdu, ne oturdu. En çok gezip tozmayı seviyordu; bir de benimle oynamayı. Benim ise yüzünü görmeye bile dayanacak halim yoktu. Çocukluğum burnumdan gelmişti onun yüzünden. Şimdi de gençliğimi cehenneme çeviriyordu. Üstelik bunu anlatmak öylesine zordu ki...

Evimiz tek oda. Özellikle kışın hepimiz buraya tikişırız. Birimizin ayağı ötekinin başına gelir, ötekinin kolu berikinin yüzüne... Nedense en çok da Aslan'ın ayağı benim bacağıma gelir. Önceleri bunu, kardeşimin 'deli yatmasına' vermiştim. Tam da son günlerde sıkça kapımızdan geçen, ayak sesleri yüreğimi hoplatan, adını bile bilmediğim o yakışıklı delikanlıyı düşünürken, yatağıma Aslan'ın bacağı ulaşırdı. Ya da kolu... Bir de kesik kesik solumalar... Boğulurdum öfkeden, utançtan. Sırtımdan terler inerdi. Öyle anlarda bedenimde binlerce böcek yürüyor sanırdım. En kötüsü de kendimden nefret ederdim. Hep aşağılandığım yetmezmiş gibi şimdi de bu çıkmıştı başıma... Kimseye bir şey söyleyemiyordum elbet. Desem de inanmazlardı zaten.

Anam köydeki Mahire değildi artık. Tarladan tapandan, ev işinden, koca umurundan, çocuk çilesinden bıkmış olmalıydı ki vaktiyle, babamdan hemen sonra anam da sokağa atıyordu kendini. O komşu senin, bu komşu benim gezerek, ninemin deyişiyle bütün gece kondularında sürekli çan çan laf üretiyordu.

Evin bütün işini yapıyordum nasıl olsa, hatta ninemin saçına kınayı bile ben vuruyordum. Gelgelelim Emiş Ninem gün geçtikçe soğuduğu, artık eskisi gibi acımadığı, hatta sevmez olduğu anamın sokak düşkünlüğüne daha fazla dayanamadı; köye döndü, amcamın evine. Peş peşe üç kız doğurduğu için yıllardır görüşmediği ilk geliniyle kız torunlarının yanına.

Hiçbir işte dikiş tutturamayıp da yapağı ticaretine başlayan babam ise artık Urfa'dan, Diyarbakır'dan daha ötelere gidiyor, günlerce eve dönmüyordu.

Artık evin erkeği kardeşimdi.

Bir yandan Aslan'ın şerrinden korkarken öte yandan da sıkça sokağımızdan geçen yakışıklı delikanlıyı düşünüyordum elimde olmadan... Yalnızca düşünmek bile yetiyordu çekilmez dünyamı aydınlatmaya... Arada gözlerimiz karşılaşıncaya yüzümü allar basıyordu. Bir yandan da aklımdan, yüreğimden geçenleri sezecekler diye korkuyordum. Sabah sekizde gidip akşam altıdan sonra dönen, kimin nesi olduğunu çıkaramadığım genç adamın adını da bilmiyordum, işini de... Belki öğrenciydi, belki memur. Ya da Aslan gibi işsiz tekiydi. Kıvırcık saçlarına, uzun boyuna, temiz giyimine bakarsan işsiz olabilirdi ama önemli değildi. Yeter ki ayak sesleri kapıdan eksilmesin, onu görünce içim hep köpük lensin, başım dönsün, elim ayağım titresin, dizlerimin bağı çözülsün... Ne var ki Aslan'ın bir bakışı bütün bu güzel duygularımı öldürmeye yetiyordu. Hele yılışıp sataşmaları, beni iğrendiren, midemi bulandıran o bayağı el şakaları...

Elbette pirenliyordum, ama doğrusu önceleri kondurmak da istemiyordum pek. Öz

kardeşimdi çünkü, bir buçuk yaş büyük ablasıydım. Olsa olsa Aslan'ın bilinen densizliklerinden biri olmalı diyordum.

Değildi işte. Ne yazık ki değildi.

Babam da evden uzaklaşınca, hiç karışanı görüşeni kalmamıştı anamın. Sabah akşam komşu geziyor, Emiş Ninemden öğrendiklerini satıyordu konu komşuya; otlardan nasıl ilaçlar hazırlanacağını, bel çektirmenin yararlarını, göz otarmanın inceliklerini... Sonra kendi deneyimleri... Erkek çocuk doğurmak isteyenlere öğütler, koca dırdırından kurtulmanın yolları, çocuk terbiyesi... Evi benim bir başıma çeviriyor oluşum en inandırıcı örneğiydi anamın. Ne var ki gün geçtikçe çamurlaşan, ipsiz sapsız bir adam olan, dahası rakı içen, sigara –belki başka şeyler de- kullanan oğlunu sormuyordu kimseler, ciddiye almıyorlardı çünkü.

Anam da beni ciddiye almadı.

Kaç kez çıtlatacak oldum, duymazdan geldi. Sonunda bir gün konuşmak istedim, uzaklaşmaya yeltendi, kolundan kavradım sımsıkı,

“Evde kötü şeyler olacak,” dedim, gözlerinin içine bakarak.

“Ne olacakmış?” dedi yarım ağız.

“Oğlun,” diyebilirdim... “Senin komşuya gittiğin geceler...”

Sözümü ağızıma tıkadı. O güne dek bana elini sürmeyen anam, saçlarımdan öyle bir kavradı ki gözüm yerinden uğradı sandım.

“Oğlumun kışkırdığın yetmedi, sıra iftiraya mı geldi şarmıta!” diye vurmaya başladı. Nereme gelirse artık... Tekme, tokat; ilençler, yüzüme yüzüme tükürmeler...

Üzerimi kaplayan zar beni artık korumaz olmuştu besbelli.

Aslan'ın iğrençliklerinden, anamın dayaklarından...

“Bir daha ağızından böyle bir şey duyarsam ağızını yırtarım orospu,” diyordu. “Her gün sabah akşam kapıdan geçen oğlandan haberimiz yok mu sanıyorsun?”

Bağıra bağıra inkâr edişim daha çok dayak yememe neden oldu.

Tek umudum babamdı. O da uzaklardaydı. Ağrı'da mıydı o sıra, yoksa Van'da mı, bilemem.

Kapıdan geçen delikanlıyı Aslan söylemiş anama, “Söyle kızına, elin itiyile kırıştırıp başımı belaya sokmasın,” demiş.

Yalandı... Yalnızca içimi ısıtan o adamın adını bile bilmiyordum. Doğrusu önceleri, yenilerde açılan hiç görmediğim Mavisu Parkı'na gitmek isterdim onunla. Karşılıklı birer fıstıklı dondurma yemeyi, yüzüne bakmayı, konuşmalarını dinlemeyi... O kadar...

Ne var ki artık onu da görmek istemiyordum. Hiçbir erkeği... Hiçbir insanı... Ölmek istiyordum, o kadar. Yaşamak midemi bulandırıyor sanıyordum. Meğer başka şeydenmiş... İçimde bir çocuk taşıyormuşum meğer... ERKEK KARDEŞİMİN ÇOCUĞUNU...

Aslan bir süre ortadan kayboldu, nice sonra döndü. Karnımın günden güne büyüdüğünü farkedene anam gezip dolaşmayı bırakmıştı artık. Birden yaşlanmıştı sanki, birden cadiya, canavara kesmişti.

Önce sıçan ilacıyla geldi, elindekini uzattı, “İçeceksin şunu,” dedi, “Sevda yüzünden canına kıymış olacaksın. Sen başımızı yere getiren bir mahzulsün çünkü.”

İçmedim.

Sonra kutular dolusu ilaç getirdi, direndim. Açlıktan ölmek istiyordum, ne yazık ki olmuyordu. İnsan ne açlıktan ölüyordu, ne de utançtan... Son kez bir kangal ipe geldi anam. Direndim yine; hayır kendimi asmayacaktım da...

“Anlaşıldı,” dedi. “Senin niyetin yok kendi namusunu temizlemeye. Belli ki oğluma düşecek bu iş, Aslanımın başını yakacaksın besbelli.”

Karşılık vermedim. “Asıl benim başımı yakan sizlersiniz,” bile demedim. Bir yararı yoktu çünkü. Ben doğuştan kötüyüydüm. Lanetli gibi bir şeydim. Mahzuldüm işte, ötesi yoktu.

"Baban gelmeden bu iş bitecek," dedi anam.

O gece sabaha kadar uyumadım. Kapıdan geçen delikanlıyı düşündüm bir ara. Anamın öfke krizi arasında öğrendiğime göre iki sokak ötede oturan İstanbullu ebe hanımın kardeşiymiş. Misafirmiş meğer. Liseyi daha kolay bitirmek için birkaç aylığına buraya gelmiş.

"Bu arada boş da durmamış tabii," diye haykırıyordu anam; nasıl olsa çekip gideceğinden beni de bir güzel elden geçirmişmiş.

Doğrusu bir an için anamı öldürmeyi düşündüm. Çünkü, bütün kötülükler benim yüzümden değil, anam yüzündendi. Beni doğuran da oydu, Aslan'ı doğuran da... Karnımdaki bile anamın eseri idi.

Yapamadım elbet. Kolay mı insana kıymak?..

Bir daha görmedim o delikanlıyı, içimden de gelmedi. Zaten artık hiçbir şey gelmiyordu içimden.

Ertesi gün anamı gördüm avluda. Birden zayıflamış, soluk basma elbisesinin içine düşmüştü sanki. Ağlaya ağlaya girip çıkıyordu odadan mutfağa; delikoyun olmuş dolaşıyordu. Sonra ötekini gördüm. Aslan'ı... Yüzü kararmıştı birdenbire. Elinde oyuncak tabancalarından biri yoktu artık, dedemin sandıktan çıkarılan av tüfeği... Sanırım uzaktan uzağa Mentecinin Kahvesi'nden bir de türkü geliyordu.

Türkünün silah sesine karışıp karışmadığını bilmiyorum.

Çok ağrım var hemşire hanım. Ne olur bir iğne daha yapın, uyutun beni. Acıyı unuttayım.

Siz hiç günlerce uykusuz kaldınız mı?

Kardeşiniz zorla koynunuza girdi mi hiç? Gırtlığınızın bir sustalı dayandı mı? 'Yapma' diye yalvarınca tokadı yediniz mi her seferinde?

Ananız, çocuğu başkasından peydahladığınızı söyleyerek "Kaltak! Oğluma iftira atıyorsun!" diye sizi suçladı mı?..

Dahası sandıktaki –böyle günler için saklanan- silahı oğlanın eline verip, "Temizle namusunu, hadi!" dedi mi?

Kurşunlanmadan önce konu komşunun gözü önünde öldüresiye dövüldünüz mü namus için.

"Karnındaki piçin babası kim, doğruyu söyle," diye yüzünüze tükürüldü mü?.. Av tüfeğiyle vurulmanın dayanılmaz acısını tattınız mı hiç?

Alın o çocuğu içimden, kesip alın, parça parça edin, çıkarıp atın. İsterseniz beni de kesin, doğrayın. Dayısına baba diyecek bir çocuğu istemiyorum hemşire hanım. Mahire'ye ana, Aslan'a kardeş, babama da baba demek istemiyorum.

Ah keşke o zar korumasaydı pis vücudumu, bu yüzkarasıyla yaşamaktansa yok olup gitseydim.

Siz ölmeyip de oyunu bozdunuz mu hiç savcı bey?

* Mahzul: Arapça, hor görülen, hakir, peişan

Lütfiye Aydın, *Gri Gül*, Can Yayınları, 2005, İstanbul, (s. 109)

ŞİİR

ARIYORUM

Ayten YILMAZ

Evler arıyorum evrende
Yalnızca bir ev.
Kayıp giden çocuk düşlerinin
Kağıttan gemileri
Boyunca açmış çayır çiçeklerinin
Demet demet mutluluğu
Tozlu köy yollarının
Toprak yüzlü çocuğun neşesi.
Evler arıyorum evrende
Yalnızca bir ev.
Yakıcı bir rüzgar taşır
Buğday başaklarının
Yaz kokusunu
Toz bulutları
Savrulur harman yerlerinde
İçinde milyon yılın sırrı
Buğday taneleri.
Evler arıyorum evrende
Yalnızca bir ev.

Bedeni kadar tohum taşıyan karınca
Bilmeden gittiği yaşam akışında
Sırtımı yaslayıp toprağa
Sorarım gecenin karanlığında
Işığını taşıyan her yıldıza.
Evler arıyorum evrende
Yalnızca bir ev.
Hangi yıldızdır evim
Hangi mekandır mutluluk.
Evler arıyorum evrende
Yalnızca bir ev.